

UDC: 821.162.52-343-93.09(430)“20”Є.-М.Чорнакец:778.534.6.046.2.042

АНІМАЛІСТИЧНІ ПЕРСОНАЖІ КАЗОК СЕРБОЛУЖИЦЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ЄВИ-МАРІЇ ЧОРНАКЕЦ

Ольга Кравець

Кандидат філологічних наук, доцент,
Кафедра слов'янської філології імені проф. І. Свенціцького,
Львівський національний університет імені Івана Франка (УКРАЇНА),
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1,
e-mail: olhkravets@yahoo.com

РЕФЕРАТ

У статті розглядаються питання літератури для дітей та молоді, яка посідає вагоме місце в контексті кожної національної літератури. Щоразу активується інтерес науковців до дитячої літератури як системи художньої літератури. У корпусі лужицької дитячої літератури анімалістика займає важливе місце. Сучасний лужицький бестіарій презентований казками письменниці Єви-Марії Чорнакец, зокрема українськими перекладами «Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока». *Метою* цього дослідження є на прикладі казок «Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока» Єви-Марії Чорнакец показати її творчість як автентичної дитячої письменниці. Єва-Марія Чорнакец – одна з найвідоміших авторок у лужицькій дитячій літературі. Отож, важливо висвітлити казки письменниці як приклад анімалістики сучасної серболужицької дитячої літератури. *Дослідницька методика.* У статті використовується системний підхід із застосуванням описового методу, методу аналізу, психологічного методу та інтертекстуального аналізу. Ця дослідницька методика сприяла вивченню поняття авторської анімалістичної жанроформи, дозволила проаналізувати зооперсонажі казок Єви-Марії Чорнакец, їхні поведінкові моделі (зміни поведінки та вчинки персонажів). *Результати.* У дослідженні вивчається концепт функції літератури для дітей та молоді. Формується серболужицька парадигма дитячої літератури, зокрема, лужицький бестіарій як відносно молода постгуманітарна дисципліна. На основі двох прикладів, двох анімалістичних творів – ілюстрованих казок Єви-Марії Чорнакец досліджується казкова матриця, майстерність письменниці впровадити проблеми стосунків та екології в казкову структуру. *Наукова новизна.* Стаття пропонує вивчення казок «Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока» Єви-Марії Чорнакец з погляду літературної анімалістики як відносно молоді дисципліни в дискурсі дитячої літератури з предметом вивчення та інтердисциплінарною методологією. Аналізується поняття справжнього тваринного світу в рамках анімалістичної жанроформи, а також ставлення до природи. *Практична вартість.* Стаття може використовуватись як матеріал для знайомства із дитячою серболужицькою літературою в Україні. Сучасна дитяча лужицька література представлена, насамперед, казками Єви-Марії Чорнакец. Казкарка є однією із найвідоміших авторок у сучасній лужицькій анімалістичній літературі для дітей.

Ключові слова: описовий, психологічний та інтертекстуальний методи, дитяча серболужицька література, казкарка Єви-Марії Чорнакец, анімалістична література, зооперсонажі, казки «Мишка в хмарах», «Зачарована сорока».

ANIMALISTIC CHARACTERS OF THE TALES OF THE LUSATIAN WRITER JĚVA-MARJA ČORNAKEC

Olha Kravets'

Ph. D. of Philology, Assistant Professor,
Department of Slavic Philology,
Ivan Franko National University of Lviv (UKRAINE),
79000, Lviv, 1, Universytetska str.,
e-mail: olhkravets@yahoo.com

ABSTRACT

The article deals with issues of children's literature which occupies a place of importance within the context of every national literature. Each time the interest of scholars in children's literature as a subsystem of fiction is activated. Within the literary oeuvre of Lusatian children's literature, literary animal studies occupy a significant role and place. Present-day children's animalistic literature is represented by the tales-writer Jěva-Marja Čornakec, including Ukrainian translations «Mouse in the Clouds» and «Charmed Crow». The objective of this paper is to shed light on Čornakec's tales that made her stand out as an authentic children's writer. J.-M. Čornakec is the most represented writer in Lusatian animalistic children's literature. It is important to analyse and interpret J.-M. Čornakec's tales «Mouse in the Clouds» and «Charmed Crow». **Research methodology.** The article employs a systematic approach using a descriptive method, the method of analysis, psychological and intertextual. This research technique has facilitated the study of the concept of the author's animalistic genre form, enabled to analyze the animal characters of J.-M. Čornakec's tales, their behavioural models (behavior changes and actions of characters). **Results.** The study presents the concept of the function of children's literature. The Sorbo-Lusatian paradigm of children's literature is being formed, in particular, by the Lusatian bestiary as a relatively young posthumanistic discipline. Based on two examples, two animalistic literary works – using the illustrated fairy tales by J.-M. Čornakec – research is made into the fairy tale matrix, the writer's skill in introducing problems of relationships and ecology into the fairy tale structure. **Scientific novelty.** The article proposes the interpretation of the tales «Mouse in the Clouds» and «Charmed Crow» by J.-M. Čornakec in terms of literary animal studies as a comparatively recent discipline in the discourse of children's literature with a subject of its research and interdisciplinary methodology. The analysis will include the concept of the realistic animal world within the framework of the animalistic form, attitude towards nature. **Practical value.** The article can be used as a material for acquaintance with Lusatian children's literature in Ukraine, contemporary children's literature represented by the tales writer J.-M. Čornakec. She is the most represented fairy-tale writer in contemporary Lusatian animalistic children's literature.

Key words: descriptive, psychological and intertextual methods, Lusatian children's literature, animalistic literature, animal characters, fairy-tales writer Jěva -Marja Čornakec, fairy tales «Mouse in the Clouds» and «Charmed Crow».

До жанру літературної казки про тварин або авторської анімалістичної жанроформи часто звертаються у науковому дискурсі, який присвячений вивченню дитячої літератури. Такі тенденції спостерігаємо і у вітчизняній науці, і світовій [5]. Як зазначає одна із дослідниць згаданого жанру, авторка дисертаційного дослідження «Специфіка англійської літературної казки про тварин» Юлія Проценко, «...беручи свій початок у романтизмі, авторська казка про тварин виявилась вельми продуктивним жанром для подальших літературних епох» [9, с. 3]. Проте у науковому дискурсі постає питання про визначення цієї жанроформи. Знову звертаємось до праці згаданої дослідниці: «Літературна казка про тварин до сьогодні не має чіткої дефініції [...]. Літературна анімалістична казка – авторський твір, сформований на основі жанрової матриці народної казки, в якому тварини діють як повноправні персонажі (або на рівні з персонажами людьми)» [9, с. 7].

Серболужицька дитяча література має свою традицію творення лужицького бестіарію. Насамперед, варто згадати Юрія Брезана, одного з найвідоміших авторів у лужицькій анімалістичній літературі для дітей. Упродовж 40 років, з 1966 до 2006, він неодноразово звертався до цього популярного в дитячій літературі жанру. На творчості цього письменника можемо прослідкувати жанрові модифікації творів про тварин. Це й оповідання «Пташине весілля», казки «Старий лис» та «Слон і гриби», як наслідок взаємодії з іншими жанрами – повість-казка «Великі пригоди маленького котика», та цікавий експеримент особистісної літератури – історія пса на ймення Ріфко «Із щоденника маленької такси» [8].

Цю традицію анімалістичної жанроформи продовжує своїми творами для дітей Єва Марія Чорнакец (1959) – сучасна серболужицька казкарка, відома

українському читачеві як авторка двох чудових творів – казок «Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока» (обидві в українському перекладі датовані 2005 роком, ЛА «Піраміда»). Цікаво, що письменниця звертається до анімалістики вже у першій збірці своїх оповідань «Чорні лапки в голубка» (1999), й надалі не полишає цієї теми. Через два роки у видавництві «Domovina» вона публікує love story «Мишка в хмарах». Згодом і продовження казки про пригоди знайомих вже із попередньої казки тваринок «Зачарована сорока» (2004).

Казкарка-анімалістка і надалі працює в цьому жанрі, створюючи цікавий та неповторний художній світ, наповнюючи його оригінальними та яскравими образами. Упродовж чотирьох років, з 2006 до 2009 року, вона публікує дитячу серію «Як горобчик Фрідо навчився літати» (2006), «Як мишка Піп-піп навчилася плавати» (2007), «Як жабка Ляпка швидко навчилася скакати» (2008), «Як їжачок Колько нарешті навчився спати» (2009). За свій письменницький доробок 2011 отримала премію імені Якуба Чишинського за досягнення в лужицькій дитячій літературі та драматургії.

Єва-Марія Чорнакец обрала для своєї творчості особливо популярний в сучасній дитячій літературі жанр авторської казки. Авторська казка творить жанр в жанрі, пропонуючи читачеві сучасні проблеми, часто дуже незвичайних героїв, або ж поміщає традиційних персонажів у зовсім несподівані обставини. Письменниця у своїх казках створила специфічний казковий світ, не схожий на жоден інший. Її твори заслуговують найвищої оцінки й активного прочитання, адже продовжують своїми авторськими казками творити архетипні схеми, моделі казкового світу, які здавна культивує світова література. Письменниця, як й інші казкарі-анімалісти, створила авторську сюжетно-образну систему, надзвичайно цікавий поліперсональний тваринний світ. У ньому можемо зустріти мишку, жабку, їжачка, горобчика, сороку, ворона, хом'яка, бджілку. Отож письменниця виділяє наступних персонажів: птахи (горобчик Фрідо, сорока Марта, ворон Валентин), звірі (мишка Софія та мишка Піп-піп, хом'як Наполеон, їжачок Колько, кіт), комахи (бджілка Оленка), земноводні (жабка Ляпка) і подає властиві їм «рухливо-поведінкові дескрипції» [7, с. 99]. Цікаво, що у казках серболужицької письменниці відсутній синтез культур і традицій. Це – радше традиційні казки, в яких авторка надає перевагу зооперсонажам, які відомі кожній дитині. Книжки серболужицької казкарки адресовані для дітей молодшого шкільного віку. Вони також надаються для родинного читання, адже казкарка за фахом – журналістка, шеф-редактор популярного лужицького журналу «Rozhľad», створює у своїх книжках для дітей справжню міні-енциклопедію звірів, птахів та комах (пернаті тут представлені найповніше, вони дуже докладно описані, а майстерні яскраві та барвисті ілюстрації Марліт Мослер допомагають детально запізнати кожний гатунок). Персонажі Єви-Марії Чорнакец продовжують створення в лужицькій літературі для дітей галереї симпатичних героїв. Її казки належать до високо гатункової дитячої лектури, що продовжує традицію культивування моделі казкового світу¹. Єва-

¹ Згадаймо казкові світи Дж. Толкіна, мумі-тролів Туве Янссон, українських художниць Лесю Кара-Коцю та Богдану Крип'якевич, які дуже вдало дебютували в дитячій літературі казками «Порятунок Весняного Сонечка» та «Казки про гуциків», чудово проілюструвавши власні твори.

Марія Чорнакец пише у жанрі авторської казки, для якої найважливіше – мистецька вигадка та розважальність, а незмінними ознаками є також викінчений та динамічний сюжет, гіперболізовані певні якості персонажів.

Казки про тварин – це один із найдавніших й найбільш розповсюджених різновидів (або форм) казок. Казки про звірів або казки звіринні це – «...звірі лісові, лісові і домашні, людина і лісові звірі, звірі домашні самі, птахи, риби, інші звірята» [6, с. 331]. Звірі, яких представляє авторка в казці із продовженням «Мишка в хмарах», є масками певних типів людей, а їхні стосунки часто нагадують нам суспільні, або й навіть родинні взаємини. Варто зазначити, що наявність в казках «Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока» мотиву надприродного противника – Чорного Мельника – дає їй місце і в групі казок чудесних [6, с. 331].

Незвичайні пригоди маленької білої мишки Софії наповнюють сюжет казки «Мишка в хмарах». Ховаючись від зливи та граду, «мокра до останньої шерстинки», мишка Софія сховалася у псячій буді, яка трапилася їй на шляху. Історію свого життя Софія розказує своєму новому знайомому – хом'яку Наполеону, який люб'язно запросив заблукалу мишку до своєї затишної домівки – колишньої мишачої нори, облаштувавши там підземний палац. Авторка майстерно описує хом'якову домівку та його найбільші у світі скарби: комори й підземні скарбниці. Окрім звичних, на перший погляд, речей (басейну, гамака у спальні), Наполеон показує Софії і свої дива – безкраї поля пшениці. Як ми вже згадували, авторська казка часто порушує актуальні проблеми сьогодення. Дослівно декількома реченнями, аби не відходити від сюжету казки, авторка звертає увагу на захист довкілля й наслідки людського псевдогосподарювання: «Минулого року з літака сипався на поле якийсь білий порошок, і Наполеон втратив усю шерсть зі свого кожушка» [4, с. 12–13].

Невідомо, як би розгортався сюжет лужицької казки далі, якби не сон, який одного разу приснився мишці Софії про те, що вона разом із Наполеоном літає в хмарах. Ця заповітна мишача мрія, своєрідна ідея-фікс, або ж лейтмотив стає справжнім мотором казки Єви-Марії Чорнакец; саме це obsesійне бажання мишки літати в хмарах виводить казку щоразу на нові сюжетні колізії. Вони надходять часто дуже несподівано, змінюючи загалом спокійний темп оповіді (баяння).

Головні персонажі твору – хом'як Наполеон та мишка Софія – багато в чому подібні: обидвоє гарні, розумні, працьовиті, товариські, разом люблять з'їзджати ринвою до води. А коли трапилася нагода зібрати пшеницю на зиму, гризуни дружньо наповнювали хом'якові комори зерном. У цьому сюжеті лужицька письменниця використовує відомий з казок братів Грімм казковий мотив пошуку дороги, щоправда ситуативно замінює крихти хліба, що їх кидав Хлопчик-Мізинчик, на зерно: «– Ми кидатимемо з машини зернятка, й пшенична доріжка вкаже нам дорогу додому» [4, с. 16]. Є тут і згадка про птахів (в даному випадку птахи-неприятелі), які б могли подзьобати зерно, що вказує потрібний шлях.

Захоплена й зачарована повітряною прогулянкою з вороном Валентином, Софія розповідає про неї Наполеонові. З цього моменту посилюється бажання мишки літати в хмарах. Натомість Наполеон зовсім його не толерує, він вороже

сприймає усі Софіїні розповіді про мандрівки з Валентином, ігнорує запрошення на пташине весілля, скептично ставиться до Софіїного захоплення. Наполеон починає навіть ревнувати мишку до ворона, адже він їй приділяє неабияку увагу. Створюється так званий любовний трикутник – хом'як Наполеон, мишка Софія, ворон Валентин. Наполеон симпатизує Софії, вона цього не зауважує, радше трактує його увагу як звичайну дружбу, а Софія захоплена Валентином, його чорним м'яким пір'ям, а найбільше тим, що «...могла б так літати з вороном цілу вічність» [4, с. 26]. Необорежна поведінка мишки розстроює навіть пташине весілля.

Відтоді мишка полишає затишну й гостинну Наполеонову домівку – *locus amoenus*² – місце приємне. Вона бреде через похмурий ліс (ще один часто вживаний *topos*, як правило, завжди віддалений, який ніколи не може бути близьким) *locus horridus* (місце страшне). На відміну від *loci amoeni*, *locus horridus* є літературним образом місця страшного, часом навіть і потворно-огидного, що загрожує здоров'ю, а навіть і життю окремих персонажів. Мотив втечі – загубитись, а згодом віднайти дорогу до самого себе – траплятиметься у цій казці декілька разів. Він стосуватиметься різних персонажів і буде проявлятися по-різному. Сама мишка Софія (мабуть, найсильніше з усіх персонажів) втратить дорогу до себе, а віднайде її, здолавши різні випробування. Проте страшне місце – Чорний Млин – володіння Чорного Мельника³ зовсім не лякають відважну мишку. Вона геть одержима думкою про те, що лише Чорний Мельник може дати їй крила. «Усе – або нічого, крила – або смерть. Життя без ворона Валентина здавалося їй порожнім і непотрібним» [4, с. 34]. Лужицька казкарка вдається тут до магічних цифр, традиційних для казкового жанру: «Три дні й три ночі провела мишка в дорозі» [4, с. 34]. Саме стільки тривав шлях до Чорного Мельника. Софія підписує з ним угоду: він дає їй крила (перетворивши на мишку-кажана), а вона, – якщо ворон перестане її кохати, – довіку служитиме Чорному Мельнику. Саме стільки – три ночі й три дні – летять відважний Наполеон у товаристві з вороном Валентином та дроздом Бено на порятунок Софії.

«Зачарована сорока» – дуже вдалий приклад авторської казкової побудови. Численну громаду творять симпатичні тваринки – знайомі нам вже з казки «Мишка в хмарах» (тому і називаємо казка з продовженням). Єва-Марія Чорнакец «...ставить зооперсонажів на перший план не в окремих сегментах казки, а в цілій казці» [9, с. 7]. Отож «...тепер настає пора явити їх усіх» [1, с. 36]. Першими бачимо хом'яка Наполеона, сороку Марту та ворона Валентина – протагоністів цієї казки. Про ще одну головну героїню твору поки що лише згадується, бо мишка Софія має справжню гризоту – «...уночі раптом розболівся зуб і вона побігла до зубного лікаря» [3, с. 6]. Знайомимось також з антагоністом – чарівником з Чорного Млина – він прибирає тут іншу іпостась – спершу чорного яструба, який кружляє над лісом, а згодом – «чоловіка в чорному фракку й циліндрі» [3, с. 10]. Відбувається «невпізнаваність» антагоніста

² Один із *topos*, що найчастіше виступає в казках; виідеалізований образ сільського життя і затишку невеличкого подвір'я, яке гармоніє з природним оточенням (середовищем).

³ Чорний Мельник – людина з подвійним існуванням, з'являється то в людській (казка «Мишка в хмарах»), то в звіриній постаті (казка «Зачарована сорока»), фантастичний мотив, який часто використовується в казках.

[2, с. 5], адже відвідувачі святкового ярмарку «...на лісовій галявині під віковичним дубом» [3, с. 5] не звертали на це уваги.

Уся сюжетна лінія в казці «Зачарована сорока» будується довкола протагоністів – антропоморфних звірів, зооперсонажів, які творять авторську сюжетно-образну систему. Сорока Марта готується до пташиного весілля і не має відповідної сукні на це свято. Вона йде на демонстрацію найновіших шлюбних суконь, однак нічого там не знаходить. Чарівник-чужинець обіцяє вичарувати їй найкращі у світі весільні шати за умови, що сорока залізе до скрині. Авторка використовує у цьому фрагменті, який стає зав'язкою казки, що набуває особливої гостроти, казковий символ скрині – закритий простір, «умовно – куб, в якому сховані ключі від інших світів» [2, с. 225]. У скрині може лежати одяг з чарівними властивостями перетворення – у контексті згаданої казки – найкраща на світі весільна сукня.

Цікавим композиційним задумом є використання закляття чорного чарівника, своєрідного вірусу забуття / сірої імли забуття, яке б мало перетворити зелений ліс «на вугілля, на чорне золото». Володар Чорного Млина мав певний намір – знищити не лише сороку, а й усю громаду, давні сербські пісні та зелений ліс. Ініціатором пошуків сороки Марти стає мишка Софія, яка добре пам'ятає своє перебування в лабетах Чорного Мельника. Софіїна obsesійна думка, що лише Чорний Мельник дасть їй крила, а Мартина, що лише від нього вона матиме золоту сукню, формує в казці рятівника протагоністів. У «Мишці в хмарах» ним стає хом'як Наполеон, а в «Зачарованій сороці» мишка Софія. Вона визволяє не лише сороку Марту, вона рятує пущу від павутини забуття. Крім хом'яка Наполеона та ворона Валентина, які супроводжують мишку Софію у пошуках сороки, допомагають ще й фонові персонажі – опудало, квіти (синя волошка, червоний мак, біла ромашка), а насправді прекрасні феї. Авторка дає рятівникам символічний ключ, адже саме він «відмикає і звільняє світи» [2, с. 217], стає медіатором між світами. Письменниця майстерно плете сюжетну колізію, виокремлює конфлікт, створює казковий часопростір, впроваджує національний матеріал. Національною особливістю згаданої казки є свято пташине весілля, коли 25 січня у лісі відбувається велика урочистість – одруження Ворона та Сороки.

Варто згадати і локуси казки «Зачарована сорока». Єва-Марія Чорнакец використовує медіатори – ліс («Із лісу долинали веселі мелодії сербських музик» [3, с. 5] та галявина – «На лісовій галявині під віковичним дубом святково гудів ярмарок» [3, с. 5]. Авторка застосовує тут відомий принцип *місце приємне vs місце страшне*, ілюструючи це текстом: учасники святкового ярмарку «...почувалися цілком безпечно під гіллям велетенського дерева» [3, с. 5] або «У Чорній горі, глибоко під землею» [3, с. 21].

«Мишка в хмарах» та «Зачарована сорока» відомої дитячої лужицької письменниці Єви-Марії Чорнакец стали прекрасним прикладом авторської казкової побудови. Комплексний аналіз представників анімалістичного світу – зооперсонажів та компонентів сюжетів творів лужицької казкарки свідчить про приналежність до лужицького бестіарію, продовження традицій дитячої сербо-лужицької літератури. Єва-Марія Чорнакец у своїх авторських казках майстерно впроваджує власні моделі казкового світу із великою галереєю зооперсо-

нажив, міцно закріплюючи їх на казковій матриці дитячої лужицької літератури. Письменниця багато представляє анімалістичний світ, збагачуючи своїми казками традицію національної літературної анімалістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухович Ю. Дванадцять обручів. Київ : Критика, 2003. 320 с.
2. Чумарна М. Тридев'яте царство : 53 українські народні казки. Символіка народної казки. Тернопіль : Богдан, 2007. 232 с.
3. Чорнакец Є.-М. Зачарована сорока / пер. з верхньолуж. Б. Ю. Антоняк. Львів : ЛА «Піраміда», 2005. 44 с.
4. Чорнакец Є.-М. Мишка в хмарах / пер. з верхньолуж. Б. Ю. Антоняк. Львів : ЛА «Піраміда», 2005. 47 с.
5. Haramija D. Animalistika v slovenski otroški poeziji. *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa Zlatni danci 15 – Dječje pjesništvo*. Osijek, 2014. S. 43–57.
6. Грушевський М. Казка. *Грушевський М. Історія української літератури : в 6 т.* К.: Либідь, 1993. Т. I. С. 331.
7. Коваленко І. Ю., Баранова С. В. Анімалістична казка як вид казки. *Молодий вчений*. 2016. № 11(38). Херсон : ТОВ «Видавничий дім «Гельветика». С. 198–201.
8. Кравець О. Із щоденника маленької такси. *Питання сорабістики: матеріали XIV міжнар. сорабістичного семінару (4–5 жовтня 2013 р.)*. / за ред. А. Татаренко, Д. Шольце-Шолти. Львів; Будишин, 2015. Т. 8. С. 137–143.
9. Проценко Ю. Л. Специфіка англійської літературної казки про тварин (XIX століття): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.04. Сімферополь, 2010. 20 с.

REFERENCES

1. Andrukhovych, Yu. (2003), *Twelve hoops [Dvanadtsiat obruchiv]*, Krytyka, Kyiv, 320 p. (in Ukrainian).
2. Chumarna, M. (2007), *The Three Kingdoms: 53 Ukrainian folk tales. The symbolism of the folk tale [Trydeviate tsarstvo: 53 ukrainski narodni kazky. Symvolika narodnoi kazky]*, Bohdan, Ternopil, 232 p. (in Ukrainian).
3. Čornakec, J.-M. (2005), *Charmed Crow [Zacharovana soroka]*, translated by Antoniak, B., LA “Piramida”, Lviv, 44 p. (in Ukrainian).
4. Čornakec, J.-M. (2005), *Mouse in the Clouds [Myshka v khmarakh]*, translated by Antoniak, B., LA “Piramida”, Lviv, 47 p. (in Ukrainian).
5. Haramija, D. (2014), “Animals in Slovenian Children’s Poetry“ [„Animalistika v slovenski otroški poeziji“], *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa Zlatni danci 15 - Dječje pjesništvo*, Osijek, pp. 43-57. (in Slovenian).
6. Hrushevsky, M. (1993), “The Tale”, *Hrushevsky M. History of Ukrainian Literature in 6 vols. Vol. 1 [“Kazka”]*, Hrushevskyi M. Istoriiia ukrainskoi literatury v 6 t. T. 1., Lybid, Kyiv, p. 331. (in Ukrainian).
7. Kovalenko, I. and Baranova, S. (2016) “Animal Fairy Tale as a Separate Type of Tales” [“Animalistychna kazka yak vyd kazky”], *Molodyi vchenyi*, No. 11(38), pp. 198-201. (in Ukrainian).
8. Kravets’, O. (2015), “From the Little Dachshund’s Diary”, *Issues of Sorabistics: Proceedings of the Fourteenth International Sorabistic Seminar (October 4-5, 2013)*. Vol. 7 [“Iz shchodennyka malenkoi taksy”], *Pytannia sorabistyky: materialy XIV Mizhnarodnoho sorabistychnoho seminaru (4-5 zhovtnia 2010 r.)*. T. 7], Lviv, Budyshyn, pp. 137-143. (in Ukrainian).
9. Protsenko, Y. (2010), *The Specifics of English Literary Beast Tales of the XIXth Century: Author’s thesis [Spetsyfika anhliiskoi literaturnoi kazky pro tvaryn XIX stolittia: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk]*, Simferopol, 20 p. (in Ukrainian).

